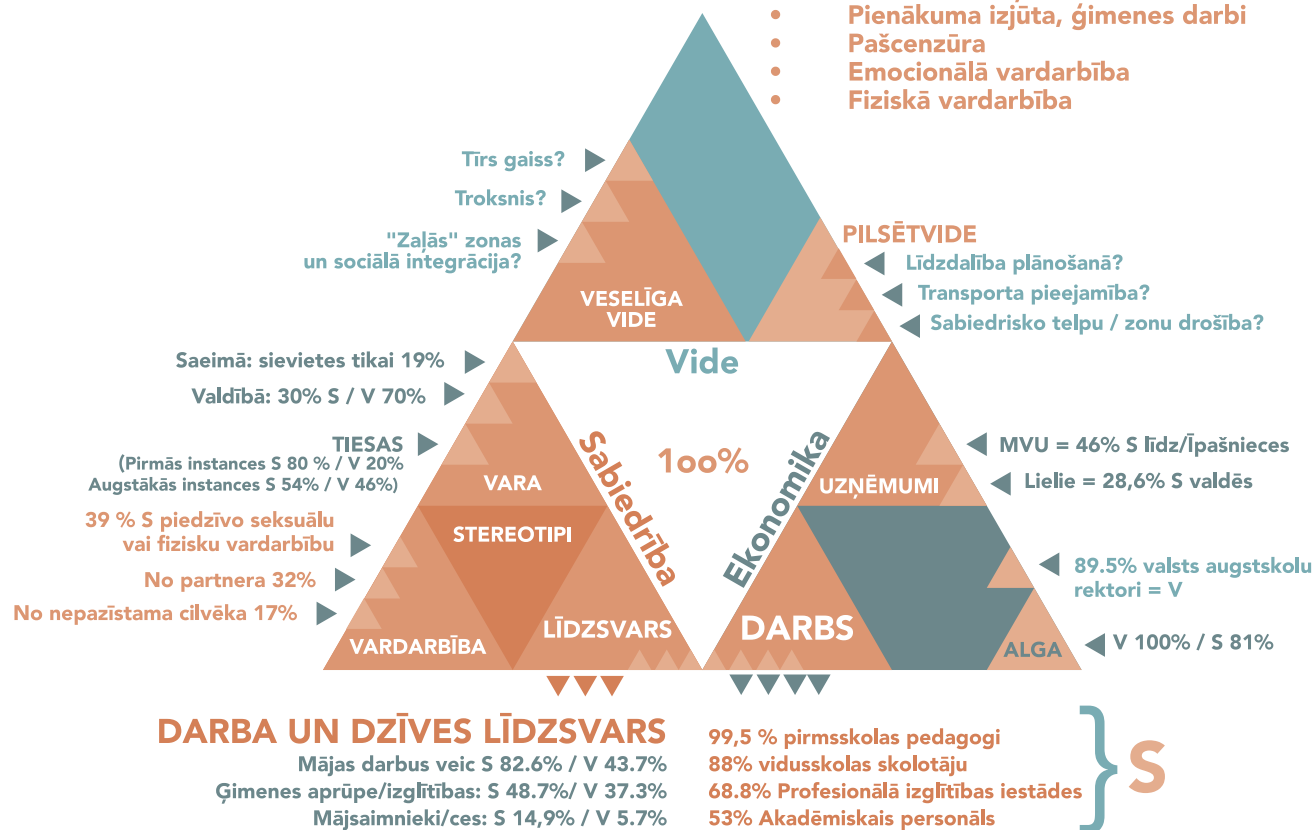

DZIMUMU LĪDZTIESĪBA = ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA

SEKAS

- Sieviete jābūt mātei
- Segregācija izglītībā
- Segregācija profesijās
- Ienākumu atšķirības
- Pienākuma izjūta, ģimenes darbi
- Pašcenzūra
- Emocionālā vardarbība
- Fiziskā vardarbība

STEREOTIPI

S: „Izklaide”; seksuāla; mājsaimniece; pārzina valodas; strādā ar cilvēkiem
V: mednieks; ģimenes galva; autoritāte; labāks vadītājs; tehniķis

* S: sievietes; V: vīrieši

"Materiāls izstrādāts projekta "Glokalizācija – vietējā atslēga globālai attīstībai. Eiropas gads attīstībai 2015 un ES Prezidentūras projekts Latvijas ES Prezidentūrai 2015" ietvaros ar Eiropas Savienības (90%), Sabiedrības integrācijas fonda (5,42%) un Latvijas Republikas Ārlietu ministrijā (4,58%) finansiālu atbalstu. Autore: Dace Kavasa, Evolve SIA. Par materiāla saturu atbild tās autore un Latvijas Platforma attīstības sadarbībai, un tas nekādā veidā neatspoguļo Eiropas Savienības un Sabiedrības integrācijas fonda oficiālo viedokli. Vairāk informācijas www.lapas.lv

Projekta īstenotājs:

Projektu līdzfinansē:

Projekta aktivitāšu ieviesēji:

VIEDOKĻA RAKSTS

AKTUĀLIE JAUTĀJUMI DZIMUMU LĪDZTIESĪBAS JOMĀ

Dzimumu līdztiesība

Latvijas Republikas Labklājības ministrija **definē dzimumu līdztiesību** kā situāciju, kad vīriešu un sieviešu loma sabiedrības attīstībā tiek atzīta par līdzvērtīgu, viņiem tiek piešķirtas vienādas tiesības un vienāda atbildība, nodrošināta vienāda pieeja resursiem un to izmantošanas iespējas. Vīriešu un sieviešu ieguldījums sabiedrības labā un viņu problēmas tiek uztvertas kā līdzvērtīgas. Dzimumu līdztiesība ir attiecināma gan uz de iure līdztiesību, gan uz de facto līdztiesību.¹

Dzimumu līdztiesība kā vērtība un viens no pamatelementiem tiek iekļauta ilgtspējības definīcijā. Lai norādītu uz savstarpējo mijiedarbību un dzimumu līdztiesību kā neatņemamu sastāvdaļu, to var atspoguļot

ilgtspējas trīsstūra formā. Šī pieeja norāda uz to, ka 100% ilgtspējība ir iespējama tikai tad, ja katra no tās „sastāvdaļām” – ekonomiskā, sociālā un vides ietekme - rada 100% pievienoto vērtību un ir līdzsvarā.² Šī dizaina pieeja rada pozitīvo atskaites punktu un norāda, ka ilgtspējīgi ir tikai produkti (darbības), kas palielina vides, kultūras un sociālo labklājību, vienlaikus radot ekonomisko pievienoto vērtību, sekojot dabas likumiem. Tādā veidā vērtība un kvalitāte ir iekļautas kā produktu un procesu neatņemamas sastāvdaļas un izejas pamatvērtības, un rada produktus un veicina rīcību, kas atstāj tikai pozitīvu ietekmi. No šīs pieejas skatu punkta **100% ilgtspējīga attīstība ir iespējama tikai tad, ja sabiedrība nodrošina 100% dzimumu līdztiesību.**

Aktuālās diskusijas Latvijā

2014.gadā dzimumu līdztiesības temati aktualizējās gan dažādu projektu ietvaros un attiecīgajās komunikāciju aktivitātēs, gan arī izvērtējot statistikas datus. Svarīgākie tiešie dzimumu līdztiesības problēmu jautājumi Latvijā 2015.gada februārī ir:

Politiskā pārstāvība - dzimumu līdzsvars politikā, diemžēl, pēc 2014. gada Saeimas vēlēšanām ir pasliktinājies. No Saeimā 2014. gadā ievēlētajiem deputātiem, tikai 19% ir sievietes.

¹ LR Labklājības ministrija. Konceptija dzimumu līdztiesības īstenošanai. Rīga, 2003; pieejams <http://www.lm.gov.lv/text/220>

² Skatiet Cradle to Cradle Value description, pieejams <http://www.braungart.com/en/content/vision>

Segregācija darba tirgū pēc profesijām ir novērojama pēc statistikas datiem, bet sabiedriskās diskusijas par segregāciju nav īpaši aktualizējušās, piemēram:

“Sieviešu” nodarbinātības jomas ir izglītība (īpaši pirmsskolu pedagogi ir 99.5% sievietes; skolās - 88%), pakalpojumu sfēra (tūrisma industrija), finanšu sektors³, un “vīriešu” pārsvars, savukārt, novērojams būvniecībā, ražošanas industrijās, transporta un komunikāciju nozarēs.

Valsts Prezidenta Bērziņa izteiktie komentāri virsprokuroru sanāksmē 2015.gada februārī par pārāk lielu sieviešu skaitu prokuroru un tiesnešu amatos izraisīja neizpratni, jo diskusijas un komentāri par, piemēram, izglītības sektoru netiek bieži dzirdēti.

- Tiesas: 2014.gada augustā Latvijā apgabaltiesās, rajonu (pilsētu) tiesās un to sastāvā ietilpstošajās zemesgrāmatu nodaļās bija 509 tiesneši, no kuriem 414 bija sievietes (81%). Augstākajā tiesā no 53 tiesnešiem 31 (58%) ir sievietes. Satversmes tiesā no pašreiz esošajiem 6 tiesnešiem ir tikai 2 sievietes (33%).
- Zvērinātu advokātu kolēģijā ir 1336 advokāti, no kuriem 614 (46%) ir sievietes.
- Zvērinātu notāru kolēģijā ir 112 notāri, no kuriem 98 ir sievietes (87,5%).

- Zvērinātu tiesu izpildītāju kolēģijā: no 101 tiesu izpildītāja 73 ir sievietes (72%).

- 2014. gada sākumā prokuratūrā strādāja 449 prokurori. No viņiem 60,4% vai 271 ir sieviete. Bet apgriezti proporcionāla procentuālajā izteiksmē ir dzimumu attiecība vadībā. No esošajiem 52 virsprokuroriem tikai 20 ir sievietes (38%).⁴

Vertikālā segregācija: prokuroru un Satversmes tiesas pārstāvība un amatu sadalījums ir piemēri vertikālajai segregācijai. Bieži pat jomās, kurās dominē sievietes, vadošajos amatos tiek ievēlēti vīrieši (prokurori, Satversmes tiesas tiesneši, skolu direktori, augstskolu rektori, slimnīcu direktori, vadošais personāls finanšu sektorā, utml.).

Ierēdniecībā arī uzskatāmi uzrādās vertikālās segregācijas tendence: 78% ierēdņu ir sievietes, no kuriem speciālisti 78%, nodaļu vadītāji/vietnieki 70%, iestāžu vadītāji 50% sieviešu, un valsts sekretāri aptuveni 45%.⁵

Latvijas sabiedrības aptauja (Latvijas Fakti, 2013) noskaidroja, ka iedzīvotāji uzskata, ka dažas profesijas ir vairāk piemērotas sievietēm (pirmsskolas pedagogs, mājsaimniece, sekretāre, medmāsa), citas - vīriešiem (autobusa šoferis, militārpersona, policists, celtnieks), un dažas vienlīdz piemērotas visiem (ministrs, baņķieris, uzņēmuma vadītājs).

³ Centrālais statistikas birojs, datu atlase NBG082 Nodarbinātība pēc nozarēm un dzimuma, 2013 dati.

⁴ Litvins G. Dzimumu līdztiesība tiesu sistēmā. Jurista Vārds, 12.08.2014., Nr. 31 (833), 2.lpp

⁵ Labklājības ministrija, Nodarbināto ierēdņu sadalījums pēc dzimuma amatu grupās, iestādēs, kurās ieviests valsts civildienests, 2013.g.

Nav detalizētu mediju pētījumu un monitoringa rezultātu par stereotipu veicināšanas praksi, bet 2013.gada pētījums par sievietes objektifikāciju⁶ norādīja, ka Latvijā sieviete mediju telpā tiek pārsvarā saredzēta kā „izklaides” jomas pārstāve, bet ļoti maz kā viedokļa paudēja ekonomikā, politikā, uzņēmējdarbībā.

Algu atšķirības - 2014 Latvijā sievietes saņem vidēji par 19% mazāk nekā vīrieši par vienādas vērtības darbu⁷. Algu atšķirībai ir gan īstermiņa (mazāka pirktspēja, līdzekļu pieejamība investīcijām un pamata nodrošinājumam), gan ilgtermiņa finanšu ietekme uz personas ekonomisko neatkarību (zemākas pensijas un sociālais nodrošinājums, paaugstināts nabadzības risks vecumā)⁸.

Neapmaksātais darba laiks - Eiropas Dzimumu līdztiesības indeksa 2012.gada dati norādīja uz līdzsvara trūkumu arī mājas un aprūpes pienākumu sadalē. Ja bērnu aprūpē Latvijā vērojama diezgan liela (virs 30%) vīriešu iesaiste, vedot bērnus uz skolu, palīdzot ar mācībām utml; tad mājas darbu veikšanā (ēdiena gatavošana, tīrīšanas darbi, veļas mazgāšana utml.) dzimumu plaisa ir manāma, jo sievietes veic ap 80% neapmaksātā mājas darba⁹.

Izglītība

Augstākās mācību iestādes absolvē 67% sieviešu un 33% vīriešu.¹⁰ Latvijā nepieciešams izvērtēt, kādēļ vīrieši gan nestājas, gan nepabeidz augstākās mācību iestādes.

Segregācija izglītībā ir līdzīga segregācijai pēc nozarēm darba tirgū. Vidējā speciālajā un augstākajā izglītībā proporcionāli vairāk vīriešu studē tehniskajās jomās, ieskaitot informācijas tehnoloģijas; bet sievietes - humanitārajās zinātnēs. Piemēram, koledžu izglītībā veselības jomā vidēji 88% studējošo ir sievietes - pilna laika (90% S) un nepilna laika (66% S) studiju programmās; veselības jomā augstākajā izglītībā situācija ir līdzīga: 78% studējošo ir sievietes. Pretēja situācija novēroja dabaszinātņu studiju programmās: 33% sieviešu¹¹.

Dzimumu līdztiesības komiteja 2012.gadā izstrādāja rekomendācijas dzimumu līdzsvara nodrošināšanai gan izglītības pārstāvībā, gan saturā. Tās ietver ieteikumus mācību satura metodisko materiālu izstrādei, aicinājumus regulāri izvērtēt izglītības politikas ietekmi uz sievietēm un vīriešiem un veicināt integrētās dzimumu

⁶ 2014, RCS MARTA vadītais pētījums Rekrutēšana cilvēku tirdzniecībai un sievietes tēls Interneta vidē, pieejams http://www.marta.lv/docs/1283/2014/Drosibas-Kompass_petijums_MARTA.pdf

⁷ Centrālais statistikas birojs (2014)

⁸ Vairāk par samaksas atšķirībām lasīt Eiropas Komisijas (2012) informatīvajā materiālā, Tackling the pay gap in the European Union. pieejams http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/130422_gpg_brochure_en.pdf, skatīts 2015.gada 25.februārī.

⁹ Eiropas Dzimumu līdztiesības indekss, 2012, pieejams <http://eige.europa.eu/content/gender-equality-index#/country/LV>

¹⁰ Avots, Izglītības un Zinātnes ministrijas statistika, pieejams <http://izm.izm.gov.lv/registri-statistika/statistika-augstaka/2013.html>

¹¹ IZM statistikas dati 2013, <http://izm.izm.gov.lv/registri-statistika/statistika-augstaka/2013.html>

līdztiesības pieejas izmantošanu. Tās arī specifiskāk norāda uz dažādām iespējām izglītības līmeņu aktivitātēs, kas piemērotas attiecīgajam vecumam¹².

Vardarbība pret sievieti Latvijā saglabājas augsta. Saskaņā ar Eiropas Pamattiesību Aģentūras (FRA) pētījumu¹³, vidēji ES 30% sieviešu vecumā no 15 gadiem ir vismaz reizi mūžā piedzīvojušas fizisko vai seksuālo vardarbību. FRA pētījums vēsta, ka Latvijā 39% sieviešu atzīst, ka ir piedzīvojušas fizisku vai seksuālu vardarbību. Vardarbība atstāj ekonomiskas, psiholoģiskas, fiziskas un sociālas sekas uz konkrēto personu, viņas tuviniekiem, kā arī uz plašāku sabiedrību. **Latvijai vajadzētu veicināt šo seksu aprēķinu ieviešanu, kas nodrošinātu precīzāku un pilnvērtīgāku sociālās un ekonomiskās politikas veidošanu.** Ir pieejami dažādi modeļi šo seksu finansiālās ietekmes aprēķināšanai.¹⁴

Galvenie virzieni, kas tiek apspriesti **medijos**, ir **tradicionālās vērtības, Latviskā dzīvesziņa, ģimene**. Šeit ir redzama viedokļu dažādība, bet tiek izteikti arī viedokļi, kas ierobežo

dzimumu līdztiesību: norādes uz nepieciešamību atgriezties pie tradicionālajām ģimenēm, kur sievietēm nav nepieciešams pelnīt naudu, bet būt par mātēm un kur visa lēmēji ir vīrieši.

2014.gada beigās Saeimā 6 deputāti iesniedza priekšlikumus par **grozījumiem Reproduktīvās veselības likumā**, un tas izraisīja diskusijas par sievietes lomu sabiedrībā, sievietes tiesībām lemt pašai par savu ķermeni. Sievietēm tika piedēvēta pilna atbildība par viņu izvēlēm pret savu ķermeni ar nosodījuma piedevu, bet vīrieši varēja brīvi turpināt rīkoties pēc saviem ieskatiem. Medijos aktīvi arī tika apspriesta vīrieša un sievietes loma ģimenē un atgriešanās pie "pamatvērtībām" – sievietes galvenais uzdevums ir būt pavarda turētājai un mātei, bet vīrietim - ģimenes galvai un naudas pelnītājam. Tika apspriesta arī vajadzība bērnus un jauniešus vairāk izglītot nevis par drošu dzimumdzīvi, bet gan par viņu uzdevumu veidot tradicionālu ģimeni.

Aktuālās diskusijas Eiropas Savienībā

Dzimumu līdztiesība ir definēta gan kā viena no piecām **ES pamatvērtībām**, gan kā **mērķis ES rīcības politikā**, nodrošinot līdztiesību starp

sievietēm un vīriešiem ikvienā ES darbības jomā.¹⁵ Tas ietver arī dzimumu līdztiesības integrētās pieejas piemērošanu visu rīcības

¹² Dzimumu līdztiesības komitejas izveidotas darba grupas rekomendācijas sieviešu un vīriešu skaita līdzsvarošanai un dzimumu līdztiesības aspektu integrēšanai Latvijas pirmsskolas, vispārējās, profesionālas un augstākās izglītības līmeņos, izglītības procesa un satura līdz 2020.gadam; LM, pieejams pēc pieprasījuma Labklājības Ministrijā.

¹³ 2014, Violence against women survey, pieejama <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/violence-against-women-survey>

¹⁴ 2014, European Institute for Gender Equality; Estimating the costs of gender-based violence in the European Union: Report; pieejams <http://eige.europa.eu/content/document/estimating-the-costs-of-gender-based-violence-in-the-european-union-report>

¹⁵ Articles 2 and 3 TEU, Article 8 TFEU, and Article 23 of the Charter of Fundamental Rights, OJ C 303, 14/12/2007.

politikas un tiesību aktu sagatavošanā. Šie mērķi detalizētāk ir izklāstīti direktīvās, kas regulē darba tirgus jautājumus (samaksa, nodarbinātības nosacījumi), pašnodarbinātā darbu, sociālās jomas; bet arī netiešā veidā tiek iekļautas uzņēmējdarbības sociālās atbildības instrumentos (piemēram, nefinanšu ziņošanas direktīva)¹⁶.

2014.gadā starp **ES aktuālākajām tēmām** joprojām ir vienlīdzība darba tirgū (arī samaksa), pārstāvība politikas un

uzņēmējdarbības jomās. Tāpat arī vardarbības un cilvēku tirdzniecības novēršana, jo 65% cilvēku tirdzniecības upuru ir ES dalībvalstu pilsoņi, 80% sievietes. No visiem upuriem, seksuālai ekspluatācijai tirgoti 69% un no tiem 95% sievietes; ekspluatācijai darba tirgū, savukārt, vairāk tiek izmantoti vīrieši (70%)¹⁷. Vardarbības un cilvēku tirdzniecības dati norāda uz īpašu nepieciešamību strādāt ar novēršanu un prevenciju dzimumu līdztiesības griezumā.

Globālais konteksts

Globāli daudzas no tēmām, kas ir aktuālas Latvijā, ir būtiskas arī **Pekīnas +20 un Post-2015** mērķu diskusiju ietvarā. Ilgtspējīgas attīstības mērķi (Post-2015) tiešā un netiešā veidā ietver dzimumu līdztiesības veicināšanu. Viens no piedāvātajiem mērķiem tiešā veidā uzsver dzimumu līdztiesības nozīmi, sevišķi sieviešu un meiteņu tiesības. Piektais Post-2015 mērķis skan: "Panākt dzimumu līdztiesību, stiprināt sieviešu un meiteņu tiesības visur", bet tā ietvarā likts uzsvars uz stereotipu mazināšanu, pieeju izglītībai, darba tirgus segregācijas mazināšanu un neformālā darba nozīmīguma novērtēšanu. Tas arī uzsver vienādu pieeju resursiem, ieskaitot vienādas samaksas nodrošināšanu, un vardarbības pret sievieti mazināšanu.

Ilgstošie un jaunie militārie konflikti norāda arī uz īpašu nepieciešamību pievērst uzmanību vardarbības pret sievieti

novēršanai. Konflikti ietekmē arī citu valstu migrācijas politiku, bēgļu statusa kritēriju noteikšanu, piemēram, nodrošinot **īpašu statusu sievietēm kara zonās**, kur vardarbība, seksuālā vardzība un izvarošana tiek izmantoti kā līdzekļi iekaroto teritoriju pakļaušanai (piemēram seksuālās vardzības politika, ko piekopi ISIS Sīrijā, Irākā un citās pieguļošajās teritorijās; Boku Haram taktika gan civiliedzīvotāju iznīcināšanai, gan sieviešu nolaupīšanai vardzībai Nigērijā un citās pieguļošajās teritorijās, u.tml.)

Jaunais Post-2015 ietvars nosaka, ka attīstībai jānotiek visur pasaulē, ne tikai nabadzīgākajās valstīs. Tas nozīmē, ka šis ietvars attieksies arī uz Latviju. Šeit būs jāstrādā, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību gan Latvijā, gan līdzdarbotos globālā mērogā.

Ilgtspējīga attīstība nav iespējama bez dzimumu līdztiesības, jo, kā viena no pamatvērtībām (ES, Latvijas, ANO rīcības

¹⁶ For the list of relevant EU legal instruments consult Burri.S, Prechal S. EU Gender Equality law. Update 2013; European Network of Legal Experts in Gender Equality; available at http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/your_rights/eu_gender_equality_law_update2013_en.pdf

¹⁷ Eurostat, 2014, Trafficking in human beings, pieejams angļu valodā http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20141017_working_paper_on_statistics_on_trafficking_in_human_beings_en.pdf

ietvaros), līdztiesība nodrošina pozitīvu ietekmi uz ekonomiku un sociālo labklājību. Dzimumu līdztiesības integrēšanai dažādās jomās būtiski ir gan pārstāvības, gan satura elementi, kas ir svarīgi lēmumu pieņēmējiem dažādās jomās ilgtspējīgas attīstības diskusiju nodrošināšanā.

Pārstāvība nozīmē gan tiešo pārstāvību - vēlēto/administratīvo pozīciju ieņemšanu,

fizisko klātesamību lēmumu pieņemšanā, gan netiešo pārstāvību - biedrību biedru pārstāvība, ieinteresēto pušu viedokļu izvērtēšana un iekļaušana lēmumu pieņemšanas procesā, gan labas pārvaldības procesu nodrošināšana, ņemot vērā sieviešu un vīriešu iespējas un vajadzības.

Ietekmes izvērtēšana dzimumu griezumā

Aktuālo diskusiju sadaļā jau norādīts uz galvenajiem ilgtspējas ekonomiskās un sociālās ietekmes rādītājiem, kas īpaši būtiski Latvijas attīstības stratēģijas īstenošanai. Darba tirgus, segregācija darba tirgū pēc profesijām, samaksas par vienādas vērtības darba veikšanu nevienlīdzība, pārstāvība politisko un ekonomisko lēmumu pieņemšanā, līdzdalība uzņēmējdarbībā un pieeja resursiem, stereotipi un to ietekme dažādās jomās, vardarbības pret sievieti ietekme uz ekonomiku, sevišķi uz zaudēto ienākumu rēķina, ir tās jomas, kurās atrodami pētījumi un ir pieejami dati.

Ietekmes izvērtēšana, īpaši attiecībā pret Post-2015 mērķu ietvaru, būtu jāveic jomās, kurās tas līdz šim Latvijā nav ticis darīts.

Lauksaimniecība

Pārstāvības nodrošināšanai ir jāizprot, kāds ir lauksaimnieku demogrāfiskais profils. Latvijas gadījumā ir grūti izvērtēt, cik daudz sieviešu/vīriešu ir lauksaimniecības uzņēmumu īpašnieki; kā faktiski norit lauksaimniecības darbs un kā to ietekmē dzimumu stereotipi; kāda ir ienākumu sadale/izmantošana no lauksaimniecības; kādas ir lielo/vidējo/mazo uzņēmumu prakses, vienlaikus izvērtējot bioloģisko/

industriālo lauksaimniecības uzņēmumu profilus un pārstāvību dzimumu griezumā. Lai nodrošinātu efektīvu lauksaimniecības politiku, jānodrošina gan datu pieejamība izvērtēšanai, gan citu jautājumu izvērtēšana:

- Zemes īpašumi – kā tiek nodrošināta līdztiesīga de iure un de facto īpašuma tiesību un citu līdzvērtīgu resursu pieejamība sievietēm un vīriešiem? Netieši arī ģimenes jēdziens un no tā izrietošie mantošanas jautājumi arī Latvijā ir būtiski neregistrēto partnerattiecību atzīšanas kontekstā.
- Lauksaimniecības sektorā iesaistīto uzņēmumu pieeja resursiem/investīcijām būtu jāskata arī dzimuma griezumā.
- Lauksaimniecības sektorā nodarbināto demogrāfiskais profils, ieskaitot dzimumu, var norādīt uz īpašiem īstermiņa un ilgtermiņa darba drošības riskiem, un finanšu ilgtspējību (ieskaitot pensiju uzkrājumus, sociālo nodrošinājumu u.tml.)

Uzņēmējdarbība

Jautājumi, kas būtu jāizvērtē dzimumu griezumā, ietver:

- Kādi ir pieejamie dati? – sievietes/vīrieši uzņēmēju īpašnieki, vadītāji, sektoru un

uzņēmumu lieluma sadalījums, vietējo un globālo uzņēmumu griezumš, pēc reģistrācijas un darbības vietas.

- Kā uzņēmējdarbības atbalsta programmas ietekmē vīriešus/sievietes uzņēmējus, viņu iespējas iegūt investīcijas? Atkarībā no valsts izvēlētajām investīciju un prioritārajām jomām un esošā uzņēmējdarbības demogrāfiskā profila, jāizvērtē riski, kas negatīvi ietekmē sievietes/vīriešus dažādās pozīcijās un sabiedrības un ekonomisko ilgtspēju kopumā; pieeju kapitālam u.tml. Piemēram, Latvijā nav izvērtēts cik vīrieši/sievietes saņem LIAA sniegto palīdzību un valsts garantētos kredītus un citas investīcijas.
- Kas kontrolē uzņēmumu resursus? Pārstāvība lēmumu pieņemšanas amatos, kā arī kā tiek pieņemti lēmumi.
- Uzņēmumu darbībā – kādas lomas pilda sievietes/vīrieši; kā tas ietekmē viņu ekonomisko/sociālo drošību; kā uzņēmumu resursi/labumi tiek novirzīti darbiniekiem un vai tiek ņemtas vērā sieviešu/vīriešu vajadzības?
- Kāda ir sieviešu/vīriešu līdzdalība uzņēmēju pārstāvības organizācijās un konsultāciju procesos valsts lēmumu pieņemšanā?

Klimata pārmaiņas

Klimata pārmaiņas ietekmē vīriešus un sievietes atšķirīgi, jo tiek ietekmēta iztikas iegūšana, uzņēmējdarbības formas, pieeja resursiem. Valsts politikas veidošanas procesā tādēļ liela nozīme ir dzimumu perspektīvas analīzei un integrēšanai plānošanas un īstenošanas procesā.

No otras puses, vīrieši un sievietes ietekmē klimata pārmaiņas dažādi: atšķirīga resursu

izmantošana un izvēle, dažādi izglītības līmeņi, līdzdalība ekonomiskajos un politiskajos procesos ietekmē katru indivīda ekoloģisko pēdas nospiedumu, tādēļ pilnvērtīga ietekmes izvērtēšana ir iespējama tikai pēc dažādu jomu datu izvērtēšanas dzimumu griezumā.

Viens no būtiskajiem jautājumiem vides politikas veidošanā ir pārstāvības un iesaistes jautājums, nodrošinot, ka sievietes un vīrieši gan līdzvērtīgi darbojas lēmumu pieņemšanas grupās, gan arī dažādu grupu viedokļi tiek izziņāti. Piemēram, ja sabiedrisko transportu vairāk izmanto sievietes, nevis vīrieši, tad dzimuma griezumā svarīgi saprast, kādēļ (vai tādēļ, ka vīrieši brauc ar savām automašīnām, vai vispār nelieto ne privāto, ne sabiedrisko transportu), kādi ir transporta lietošanas paradumi (laiks, veids, biežums u.tml.), kā cenu politika ietekmēs sievietes/vīriešus u.tml.

Citi jautājumi, kas varētu būt būtiski klimata pārmaiņu politikas veidošanā, ietver:

- Kādi ir jaunu darbavietu rādītāji dzimuma griezumā klimata pārmaiņu politikas ietvaros?
- Kāda ir vīriešu/sieviešu pieeja atjaunojamajiem dabas resursiem un to izmantošana? (atkarībā no dzīvesvietas, nodarbošanās, vecuma u.c.)
- Kāda ir izglītība/apziņa starp vīriešiem/sievietēm par klimata pārmaiņām, ieskaitot patērētāju apziņu?
- Kādi ir vides katastrofu cēloņi un ietekme uz vīriešiem un sievietēm?
- Kādi ir sabiedriskā transporta izmantošanas rādītāji dzimumu riezumā?

Daži ieteikumi attīstības mērķu sasniegšanai - Latvijas uzdevumi dzimumu līdztiesības jomā

- Nodrošināt datu pieejamību un regulāru situācijas analīzi dzimumu griezumā visās jomās;
- Aktīvi pielietot dzimumu līdztiesības integrēto pieeju politikas, normatīvo aktu un aktivitāšu plānošanā un izvērtēšanā;
- Nodrošināt izglītības pasākumus visās valsts un pašvaldību iestādēs un lēmumu pieņemšanas procesos par dzimumu līdztiesību un integrētās pieejas izmantošanu;
- Īstenot Dzimumu līdztiesības komitejas 2012.gada rekomendācijas visos izglītības līmeņos, mazinot stereotipus, veicinot līdzsvarotu vīriešu/sieviešu pedagogu pārstāvību;
- Vērtībizglītības un pilsoniskās kompetences programmu ietvaros nodrošināt dzimumu līdztiesības integrēšanu izpratnes par cilvēktiesībām, arī sieviešu tiesībām, veidošanai;
- Īpaši pievērst uzmanību darba vides, samaksas, drošības, pārstāvības, vardarbības pret sievieti izskaušanas, izglītības veicināšanas un stereotipu izskaušanas jomām, kur dati norāda uz nepieciešamu aktīvu rīcību;
- Īstenot Dzimumu līdztiesības komitejas 2012.gada rekomendācijas stereotipu izskaušanai;
- Veicināt darba devēju izpratni par dažādības vadību;
- Ieviest nefinanšu ziņošanas pienākumu valsts, pašvaldību un biržās reģistrētajiem uzņēmumiem, kas ietver dažādības (un dzimumu līdztiesības) jautājumu izvērtēšanu;
- Stiprināt valsts izpildvaras un uzraugošo institūciju kapacitāti diskriminācijas novēršanas politikas īstenošanai visās jomās.

Materiāls izstrādāts projekta "Glokalizācija – vietējā atslēga globālai attīstībai. Eiropas gads attīstībai 2015 un ES Prezidentūras projekts Latvijas ES Prezidentūrai 2015" ietvaros ar Eiropas Savienības (90%), Sabiedrības integrācijas fonda (5,42%) un Latvijas Republikas Ārlietu ministrija (4,58%) finansiālu atbalstu. Autore: Dace Kavasa, Evolve SIA. Par materiāla saturu atbild tās autore un Latvijas Platforma attīstības sadarbībai, un tas nekādā veidā neatspoguļo Eiropas Savienības un Sabiedrības integrācijas fonda oficiālo viedokli. Vairāk informācijas www.lapas.lv